

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. I. Conjuges jure naturæ ac divino tenentur ad communem thorum & habitationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

CONCLUSIO I.

Conjuges jure naturali ac divino tenentur ad communem torum & habitationem.

2. Probatio Concluf. ex natura Matr.

3. 2. Inft. de Patri. potesta. L. 1. ff. de Rit. nupt.

Cohabitatio conjugum ad quod fit necessaria.

Gen. 2.

3. Secunda probatio Concluf. ex c. 1. & 2. de Conj. lepr.

4. Gentiles fervant officium cohabitacionis. Herinx.

Conjuges possunt compelli ad cohabitacionem, per cap. 13. de Rest. spol.

Est certa & ab Omnibus admiffa. Quippè hæc tentio oritur ex obligatione reddendi debitum, quæ est juris naturalis ac divini, & ex ipsa Matrimonij natura. Nuptia siquidem, sive Matrimonium, est viri & mulieris conjunctio, individuam vitæ consuetudinem (id est, societatem) continens, Inffit. de Patria potestate §. 2. Et. l. 1. ff. de Ritu nupt. Nuptia sunt conjunctio maris & femina, & consortium omnis vitæ, & humani juris communicatio. Quomodo autem posset esse consortium omnis vitæ sine cohabitatione ?

Experientiâ teste, cohabitatio necessaria est, non solum ad commodam generationem prolis, sed etiam rectam ejus educationem; & alia obsequia, quæ conjuges invicem præstare debent, eandem requirunt. Quam etiam Deus ipse insinuavit per os Adæ Gen. 2. v. 24. Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhaerebit uxori suæ. Quæ verba de adhæfione per simultaneam habitationem intelligunt D. Tho. ad Ephes. 5. lect. 10. & Abul. c. 19. Matth. 9. 23.

Appositè ergò dixit Alex. III. c. 1. de Conjug. leprof. Quoniam igitur, cum vir & uxor una caro sint, non debet alter sine altero esse diutiùs: Mandamus, quatenùs ut uxores viros, & viri uxores, qui lepra morbum incurrunt, sequantur.

Et cap. 2. cod. ait: Quoniam nemini licet (exceptâ causâ fornicationis) uxorem dimittere: constat, quòd sive mulier leprâ percussa fuerit, seu aliâ gravi infirmitate detenta, non est à viro propter eam separanda, vel etiam dimittenda. Atque ita clarè sentit, hanc obligationem ex ipso jure naturali ac divino oriri. Eodem utique, ex quo oritur obligatio reddendi debitum, & præstandi mutua obsequia.

Unde (inquit Herinx disp. 7. n. 38.) ductu luminis naturæ, etiam apud Gentiles, conjugati cohabitacionis officium servant. Et ad illam compelli possunt conjuges, sive à Iudice Ecclesiastico, etiam per censuras, sive à sæculari: idque tum ad instantiam unius partis, compellendo alteram recusantem; tum etiam ex officio, ob incontinentiæ periculum.

De Iudice Ecclesiastico habetur cap. Literas, ad finem, de Restit. spoliat ibi: Ad restitutionem plenariam debet Ecclesiastica censurâ compelli. Potest quoque Iudicem sæcularem compellere, quando non est controversia de valore Matrimonij, docet Gloss. cap. Non est, 11. de Sponsal. verb. Uxores, ibi: Si verò volens (uxor) detinetur, tunc per officium Iudicis, vel Episcopi loci potest peti. Quàmvis enim Matrimonium eâ ratione quâ Sacramentum est, sit res spiritalis & fori Ecclesiastici; at quâ ratione contractus quidam civilis est, potest etiam Iudex sæcularis conjuges

Bosco de Matrim. Pars II.

ad mutuam fidem servandam compellere, & subinde cogere ad cohabitandum.

Nec dubium esse potest, quin honestum sit, viros petere suas uxores, ab alijs detentas, ut in terminis docet Alex. III. rescribens Archiepisc. & Episc. & alijs Prælati per Angliam constitutis d. cap. 11. de Sponsal. Non est vobis (sicut arbitramur) incognitum, qualiter Rex Anglorum pro discordia, qua inter ipsum & filios suos est suborta, uxores eorum detineat. Et infra, Nos itaque attendentes, justum & honestum esse, ut viri suas petant uxores &c.

Nunquid etiam eas possunt vindicare? Affirmat Sanchez lib. 9. disp. 4. n. 9. adjectâ tamen causâ juris Canonici & Divini. Quod optimè (inquit) explicat Abbas cap. Illud, n. 10. de Præsumpt. sic: Vindicatio propriè non competit, nisi habenti dominium rerum, l. In rem, in princip. ff. de Rei vendic. Unde liberas personas hæc actione vindicare non possumus, nisi adjectâ causâ illius juris, quo sunt in potestate nostra. Nam per adjectionem illius causæ denotatur, non esse absolutam vindicationem, verumque dominium; sed potestatem jure expresso competentem. Et hæc ratione pater filium, civitas civem, Religio monachum vindicat.

Quia igitur uxor, licet æqualis sit viro quoad debitum conjugale, est tamen jure divino sub illius potestate, inquantum non habet potestatem sui corporis, sed vir, 1. Cor. 7. Est etiam in viri potestate quoad gubernationem & obsequia domestica, Gen. 3. Sub viri potestate eris, appellaturque penè famula viri, cap. Hæc imago, & cap. Mulierem, 33. q. 5. potest à viro non simpliciter vindicari quasi serva; sed adjectâ causâ juris Divini & Canonici, quo mulier sub sua potestate est.

Et similiter dicendum est; posse maritum ab uxore vindicari, adjectâ causâ juris Divini & Canonici, quo potestatem habet in viri corpus, teneturque vir cohabitare, & illi assistere. Ita Sanchez cum Alijs, quos citat. Nec video, quid justè possit objici, quod non est solum.

Rogat aliquis: an ergò vir, diuturniore tempore se ab uxore absentans sine justa causâ, graviter peccet. Responsio affirmativa est evidens; quia contrâ justitiam in materia gravi. Modica tamen absentia reputatur pro nulla, nec censetur rationabiliter alteri gravis. Quod probè sciens Alex. III. cap. 1. de Conjug. leprof. ait, ut sup. audivimus: Non debet alter sine altero diutiùs esse.

Hanc autem diuturnam moram explicant Hostiensis eo cap. 1. n. 2. super verb. Diutiùs, & ibi Ioan. Andr. n. 6. esse, donec Iudex requisitus ab altero conjugate, vel ex officio, ob incontinentiæ periculum, cogat ad cohabitacionem. Cæterum (inquit Sanchez sup. n. 12.) dicendum est, id verum esse in casu illius textûs, scilicet quando conjux sanus à leproso timore infectionis recedit: extrâ eum tamen casum, arbitrio prudentis, consideratis absentia causis, & incontinentiæ periculo, id definiendum esse; cum eo cap. 1. tempus minimè definiatur.

SSSS 2

Ita

5. Honestum est viros petere suas uxores. Cap. 11. de Spons.

6. An etiam possint eas vindicare? Affirmat Sanchez. Abbas.

6. Probatio.

7. Maritus similiter vindicari potest ab uxore.

7. Graviter peccat qui absque justa causa diutiùs se absentat.

8. Qua sit diuturna absentia, ex Host. & Ioan. Andr.

Sanchez.

8. Ita docet Glossa ibi verb. Diutius, dicens: Hic non determinatur, quantum extendatur istud, Diutius, & idem in arbitrio boni viri consistit, sup. de Offic. deleg. De causis. Permittuntur tamen mariti quandoque ab uxoribus recedere, & abesse per multa tempora, in favorem tamen terræ sanctæ, sup. de Voto, Ex multa, ad finem. Diutius quandoque extenditur usque ad biennium, ff. Locati, Cum domini horreorum. Quandoque usque ad quinquennium, ff. de separationibus, l. 1. §. Quod dicitur. Hæc Glossa.

Quam utique Sanchez citat pro sua doctrina: sed perperam, ut videtur; cum Glossa dicat: Diutius consistere in arbitrio boni viri, etiam in casu hujus textus, quod tamen Sanchez cum Hostiensis negat.

9. Ut ut sit de hoc, bene notat Sanchez sup. n. 13. permittum esse viro diu abesse ex causa justa, ut (inquit) si Princeps ad bellum convocet; vel ad familiæ gubernationem & rem familiarem tuendam id necessarium sit. Quia in eo eventu uxor est irritationabiliter invitata, atque adeo vir non tenetur ei morem gerere, subeundo bonorum jacturam, aut præbendo se Regi inobedientem.

Præterea: quia conjuges in ipso Matrimonij contractu pollicentur sibi mutuam obsequium, & operarum communionem quantum ad œconomiam, & propriam domus gubernationem, & ad hoc tendit societas conjugalis. Ergo quoties viri prudentis arbitrio ad familiæ gubernationem, & rei familiaris necessitatem, exigitur illa diuturna absentia, non debet censerī irrationabilis & illicita. Sic ille.

10. Glossa autem sup. videtur pro causa justa diuturnæ absentia allegare solum favorem terræ sanctæ, ibi: In favorem tamen terræ sanctæ. Favor ille conceditur cap. Ex multa, de Voto ibi: In tanta quoque necessitate populi Christiani, ne terræ sanctæ impediatur subsidium, viri præter uxorum consensum, hujus peregrinationis propositum vovere libere valent, & quod voverint, libere adimplere. Vt autem consentiant, sunt attentius commonenda. Ita Innoc. III.

Nota autem ly *Subsidium*; quo significatur, secundum DD. communiter, non licere id votum, solum devotionis causâ; sed tantum causâ subsidij, quod est publicum bonum; cum devotio sit solum privata utilitas voventis; & ideo jus merito constituit, & ratio dicat, ut unum votum præjudicet uxori, & non aliud.

11. Hinc Abbas ibi, & quidam Alij, idem extendunt ad uxorem, ut scilicet & ipsa pro bono publico possit, viro renitente, tale votum emitte- re, & perficere, si non sit juvenis nec suspecta, & aliâs opulenta ad succurrendum.

Hæc sunt verba Abbatis: Ultimò quæritur hic de uxoribus; nunquid possunt emitte- re votum pro subsidio terræ sanctæ, sine consensu maritorum? Videtur quod sic; quia mariti id possunt sine consensu uxorum, ut in §. In tanta: nam vir & uxor non judicantur ad imparia, cap. Gaudemus; de Divort. Hostiensis con-

Affirmat Hostiensis.

cludit, quod votum valet sine consensu mariti; sed non debet mulier exequi sine licentia ipsius mariti, si est juvenis & suspecta de incontinentia; arg. in cap. Cum sis, de Convers. conjug. Sed si est mulier senex, & potens ad ducendum bellatores, tunc compellitur exequi votum; arg. hic, & in cap. præced. in fine, & hoc satis patet. Ita Panor- mitanus.

Subdo verba cap. præced. in fine: De mulie- ribus autem hoc credimus observandum, ut qua remanere noluerint, viros suos sequantur: cetera verò (nisi forte sint divites, qua secum in suis expensis possint ducere bellatores) votum redimant, quod voverunt.

Nihilominus oppositum adscribitur S. Tho. 4. dist. 32. q. un. a. 4. ad. 1. ubi ait: Satis probabile est, quod uxor debet velle continere ad tempus pro subveniendo necessitati Ecclesie generalis: & ideo in favorem negotij, pro quo crux sibi datur, institutum est, quod vir possit absque consensu uxoris crucem accipere; sicut etiam posset Domino suo terreno, a quo feudum tenet, absque ejus consensu militare: nec tamen in hoc omnino subtrahitur mulieri jus suum, quia uxor potest eum sequi. Nec est simile de uxore ad virum; quia cum vir debeat regere uxorem, & non è converso, magis tenetur uxor sequi virum, quam è converso. Et præterea; uxor cum majori periculo castitatis discurreret per terras, quam vir, & cum minori Ecclesie utilitate; & ideo uxor non potest hujusmodi votum facere sine viri consensu.

Hanc sententiam vocat Sanchez sup. n. 17. probabilio- rem, eamque sequitur: sed non respondet ad textum citatum ab Alijs, qui, ut vidi- mus, concedit potestatem mulieribus exequendi votum suum terræ sanctæ, si divites sint, quæ se- cum in suis expensis possint ducere bellatores.

Planè, inquis; sed non dicit textus, quod id possint facere sine licentia mariti, de quo hic quæritur. Respondeo: sed neque Hostiensis hoc dicit, si sint juvenes & suspectæ de incontinen- tia. Ponè ergo, quod nullum sit periculum in- continentia, & oppidò conducatur ad subsidium terræ sanctæ, ut mulier impleat votum suum, cur non posset sine licentia mariti implere? Sicut enim bonum publicum præponderat bono privato uxoris; sic itidem videtur præponderare, & præponendum esse bono privato viri; atque adeo tali casu vir esset irrationabiliter invitatus; ergo secluso etiam dicto jure positivo, videtur, quod id foret licitum. Communiter tamen hæ circum- stantia non occurrunt in muliere, secus in viro. Et idcirco dicitur, virum potius id posse, quam mulierem. Certumque est, in vovendi potestate non esse pares.

Hinc quamvis vir aliquam brevem peregrinationem causâ devotionis possit vovere ab- sine uxoris consensu, eamque exequi; uxor ta- men nullum peregrinationis votum causâ so- lius devotionis exequi potest, renitente ma- rito; sed opus est, ut assensum præstet. Tum; quia uxorem peregrinari dedecet, atque

ita

An consistat in arbitrio boni viri.

Ex causa potest vir diutius abesse. Et qua illa.

Potest vovere peregrinationem terræ sanctæ, causâ subsidij: Cap 9. de Voto.

Stans solius devotionis.

An etiam mulier possit facere tale votum.

Abbas.

Affirmat Hostiensis.

12. Oppositum adscribitur S. Tho.

13. Quem sequitur Sanchez.

14. Explicatur & probatur sententia Host.

14. Vir & mulier non sunt pares in vovendo.

ita esset in præjudicium viri; tum, quia vir est caput, & uxor ipsi subdita.

An uxor teneatur sequi virum peregrinantem. Negat Aversa, si peregrinatio est longa.
Sed nunquid, interrogat quispiam, uxor teneatur sequi virum peregrinantem? Si vir recedens (inquit Aversa q. 22. sect. 3. §. Quare) velit secum ducere uxorem, hæc non teneretur illum sequi in longa peregrinatione; quia non astringitur cum tanto incommodo, cum nimis molestum sit mulieribus iter agere. Nisi tamen vir vellet in alium locum se transferre, animo ibi perpetuo permanendi, vel etiam ad longum tempus commorandi; quia tunc uxor deberet illum sequi, ut advertit Sanchez lib. 1. de Matr. disp. 41. n. 10. cum hac tamen differentia, ut in priori casu nulla causa desideretur, in posteriori verò ea necessaria sit.

Sanchez.

15. *Quid si vir velit mutare domicilium? Teneatur sequi, nisi id fiat ob turpem causam.*
Istud probat n. 5. nam aliàs nulla esset differentia inter virum & uxorem, quod absurdissimum, & contra omnium mentem esset, cum, quando causa necessaria subest ex parte uxoris, teneatur vir ipsam sequi. Item: quia cum vir sit caput, ipsius est gubernare & eligere domicilium; non autem uxoris, quæ gubernationi viri subest: ergò quomodocumque vir eligat aliud domicilium, modò non ob turpem causam, teneatur uxor virum sequi. Hæc Sanchez.

Et docet Glossa cap. 1. de Conjug. leprof. verb. *Sequantur*, dicens: Nota, quod vir teneatur sequi uxorem, sicut è converso; cum non ad imparia judicentur, 32. q. 1. Si quis uxorem, in sine: & hoc cum ex justa causa recedit uxor; alias retineat eam maritali potestate, 33. q. 5. Cum caput.... Et mulier semper teneatur sequi virum ex quacumque causa, 13. q. 2. Unaquæque, nisi ipsam trahere vellet ad infidelitatem, inf. de Divort. Quæsit. Vel nisi efficiatur vagabundus, 34. q. 2. Si quis inevitabili necessitate. Hæc Gloss.

16. *An debeat sequi virum vagantem. Pars negans probatur ex c. 4. 34. q. 2.*
Subdo verba d. cap. *Unaquæque*, pro quo citatur August. *Unaquæque mulier sequatur virum suum, sive in vita, sive in morte.* Ubi Gloss. verb. *Sequatur*, interrogat: Nunquid ergò teneatur sequi virum vagantem? Videtur quod non, ut 34. q. 2. Si quis. Sic nec libertus teneatur sequi patronum vagantem, ut ff. de Operis libert. Quod nisi.... Sed contra; quia etiam teneatur sequi leprosum, extra de Conjug. leprof. c. 1. & 2. Credo, quod si sciret eum esse histriorem, teneatur eum sequi, alias non. Hug. tamen dicit, quod semper debet ipsum sequi, & dicit quod illud cap. Si quis, est abrogatum. Similiter dicit, quod debet ipsum sequi, etiamsi mittatur in carcerem, vel si cogatur ire in exilium. Vide etiam Glossam d. cap. *Siquis*, verb. *Eum sequi*.

Hæc sunt verba textus: Si quis necessitate inevitabili cogente, in alium Ducatum seu provinciam fugerit, & ejus uxor, cum valet & potest, amore parentum & rerum suarum, eum sequi noluerit, ipsa omni tempore, quamdiu vir ejus, quem secuta non fuit, vivit, semper innupta permaneat. Ita statuitur in Concilio apud Vermerias.

17. *An recedat.*
Tu nota: sine necessitate asseri, hoc decretum esse abrogatum. Nam in eo non excusatur uxor à sequela mariti; sed, supposito quòd nolit sequi, statuitur, ut innupta permaneat. Simile cap. 1. de Conjug. leprof. ibi: *si verò ad*

hoc (scilicet ad mutuam sequelam) induci non poterunt (leprosi) eis artius injungens, ut uterque, altero vivente, continentiam servet &c. Sed nunquid inde bene concluditur: Ergò leprosi non tenentur ad mutuam sequelam? Imò oppositum probari solet ex illo textu, ut supra audivimus.

Ergò non obstante, quòd d. cap. *Si quis*, permancat in suo vigore, adhuc dici potest, uxorem in casu d. cap. debere sequi virum, id est, virum in captivitate ductum, aut missum in exilium, nisi aliquid aliud obftet. Quia (inquit Sanchez sup. n. 12.) uxor debet sequi viri infortunium, l. *Si cum dotem*, ff. Solutio Matr. §. *Sin autem*; aliàs: *Si maritus*, ibi: *Quid enim tam humanum est, quam fortuitis casibus mulieris maritum, vel uxorem viri participem esse?*

Et ita viro excommunicato cohabitare teneatur, cap. *Inter alia*, de Sentent. excom. ibi: *Cum quadam persona in premissis capitulo (Quoniam multos) denotata, illis, in quos lata fuerat excommunicationis sententia, ante prolationem ipsius obsequio teneantur familiariter adhaerere, neque postmodum ad contrarium teneantur (cum adhuc debitum duret) beneficio Canonis id agente, à priore non sunt obnoxietate soluta; sed ad familiare teneantur obsequium.*

Igitur uxor, quæ in d. cap. *Quoniam multos*, denotatur, ut alibi vidimus, ad debitum reddendum; & per consequens ad cohabitationem teneatur. Ergò similiter ad cohabitandum viro captivo, aut missio in exilium ob delictum, si id ei permittatur, & aliunde non excusetur.

Nec hoc est (inquit Sanchez) puniri uxorem ob viri delictum; sed poena imponitur viro; & quia uxor jure Divino tenetur cum sequi, ex causa necessaria & inevitabili aliò migrantem, per accidens id infortunium patietur uxor. Veluti servus mariti idem exilij infortunium pateretur, dominum comitans; non per modum poenæ, quia innocens est; sed quia jure servitutis tenetur dominum sequi.

Sic tenet Gloss. cap. 1. Qui Matr. accus. poss. quod sic incipit: *Relatum est, quod cum pater ejusdam puellæ eam cuidam civi Parisiensi nuptui tradidisset, maritus post aliquos annos, quibus eum uxore permansit, propter homicidium, quod commisit, de civitate timore mortis exiit. Ubi Gloss. verb. Exiit, quærit: Nonne illa sequi eum tenebatur? Quod videtur, 13. q. 2. Unaquæque, & 34. q. 2. Si quis necessitate. Et potest dici, quod tenebatur; quia ibi remanere non poterat justà de causâ, nisi fortè vagabundus discurreret; quia tunc non posset eum sequi.*

Saltem non teneretur, ut patet per alias Glossas sup. allegatas; quia gravissimum onus est, uxorem ad vagabundum astringere; uxorem, inquam, quæ id ignorabat tempore contracti Matrimonij; secus si sciverit, virum solitum vagari; & idè Glossæ supradictæ excipiunt histriorem; quia ille solitus est vagari, nec usquam firmam sedem collocat. Quæ autem sciens tali nupti, sequatur oportet; quia mores ejus videatur approbasse, & ad hoc onus se obligasse.

Sfff 3

Imò

Debet sequi virum missum in exilium.

Sanchez.

18. Teneatur cohabitare viro excommunicato per cap. 31. ad Sent. excom.

Teneatur cohabitare viro captivo.

19. Occurritur objectioni ex Sanchezio.

Est sententia Gloss. c. 1. Qui Matr. &c.

20. Non tenetur sequi virum vagabundum, nisi in contractum in sciverit.

21. Imò etiam in priori casu esse obligationem, quando facile posset uxor ei sociam se exhibere, docet Sanchez sup. n. 7. Quia, inquit, ex una parte urget lex Matrimonij, præscribens mutua conjugum cohabitationem; & multa adulterij pericula utrimque ex separatione; ex altera autem facilitas, ut eam legem uxor servet, periculaque evitet. Sic ille.

Hæc facilitas rara est.

Interim, quia illa facilitas rara est; idcirco Gloss. supradiçta simpliciter excipiunt vagabundum; nisi à principio contractus pro tali ab uxore cognitus fuerit, & vagari velit ex causa honesta; secus inhonesta & turpi; tunc enim cum vir vagando peccet, non tenetur uxor ejus peccato consentire. Si autem causa vagandi non sit turpis, licet non sit necessaria; imò temerè & absque causa vir vagari velit, tenetur uxor, quæ ejus consuetudinem noverat, ipsum sequi. Ita Sanchez sup. n. 8. cum Alijs.

22. Nunquid etiam vir tenetur sequi uxorem vagantem, quam à principio talem noverat? Notat Sanchez sup. n. 15. in hoc consistere differentiam inter virum & uxorem quoad comitandi obligationem: ut cum vir caput sit, ipsiusque sit gubernare, possit ad libitum eligere domicilium, & uxor teneatur eum comitari: uxor autem, cum subdita sit, nequeat habitationem eligere, & virum cogere, ut ipsam sequatur: dum tamen necessitate coacta domicilium mutat, jus Matrimonij compellens virum cohabitare uxori, consequenter compellit, ut in eo eventu ipsam comitetur; quia hoc spectat ad mutua obsequia conjugalia, in quo pares sunt. Sic ille.

Tenetur, si vagetur ex causa necessaria.

Consequenter dico ego; in casu nostro, si ex causa necessaria mulier vagetur, virum teneri eam sequi; secus si temerè & absque causa. Nam vir, cum ea scienter contrahens, potestatem ex hoc non amittit, eam ab hujusmodi vagationibus compescendi, uti ab alijs inutilibus actionibus.

23. Sed quid, si mulier velit sequi virum, ubi & quando non tenetur, putas, quia vir teneatur illam secum ducere? Pars affirmans videtur definita in cap. *Quod super*, de Voto, ubi sermo est de viro eunte in subsidium terræ sanctæ, quam uxor non tenetur sequi, & tamen in fine dicitur, ut sup. audivimus: *De mulieribus autem hoc credimus observandum, ut quæ remanere noluerint, viros suos sequantur*. Ergò possunt eos sequi: ergò vir tenetur eam secum ducere, si ipsa velit comitari.

Affirmat Aversa, quando commode potest.

24. Restat una quæstio: Utrum, si in contrahendo Matrimonio inter pacta conjugalia apponatur, ut vir teneatur in certo oppido habitare, teneatur vir id observare? Communior sententia affirmat, quam sequuntur Sanchez sup. disp. 40. n. 2, Pontius lib. 12, c. 20, n. 8, & Alij multi

Quid si pactum fuerit, ut vir maneat in certo loco?

tam veteres, quam recentiores; nisi tamen nova recedendi causa superveniat, ob quam viro necessarium sit aliò proficisci; ut (inquit Sanchez sup. n. 3.) quia cælum est minùs salubre, aut contraxit in eo oppido inimicitias capitales; tunc enim pacto spreto, quod in eo casu minime intelligendum est, potest aliò migrare; arg. 1. *Si convenerit*, cum duplici sequente, ff. Pro socio, ubi deciditur, societatem ex nova causa supervenienti dissolvi posse ante tempus præfixum. Ita Sanchez.

Tenetur manere, nisi nova causa recedendi superveniat, ex Sanchezio & Pontio.

Quod adhuc verum est (prosequitur idem Auctor n. 4.) quàmvis id pactum juramento firmatum sit: quia esset illicitum, quando ex causa supervenienti oporteret virum abesse, & aliò migrare: daretur enim utrique conjugii adulteria committendi causa: quare nec pacto expresso jurato ad id conjuges se adstringere possunt; cap. *Tua nos*, 24. de Jurejur.

Tunc enim potest aliò migrare, etsi pactum foret juratum.

Accipe ejus verba: *Tua nos duxit fraternitas consulendos, quid tibi sit super hoc faciendum, quòd B. & A. uxor ejus ad invicem juraverunt, se numquam mutuo petituros: idem verò nunc repetit illam instanter: eà è contrario affirmante, quòd prius se faceret Saracenam, quam rediret ad eum. Et infra: Nos igitur fraternitati tuæ respondentes, Mandamus, quatenus utrumque ad continentiam servandam moneas & inducas: quam si promittere voluerint, & servare, utrumque dimittas sine altero commorari: alioquin si vir noluerit continere, tu illum, ut revertatur ad ipsum, & tamquam uxor cum illo moretur, per excommunicationis sententiam, appellatione remota, compellas: cum & temerarium fuerit hujusmodi juramentum, & adulterium utrumque sit commissum. Ita Innoc. III. Archiep. Terracon. Qui indubiè idem rescripsisset in nostro casu, si ei fuisset propositus; cum temerarium sit jurare, se numquam aliò migraturum, quacumque causa superveniente.*

25. Probatur ex cap. 24. de Jurejur.

Alioquin per se licitum esse tale pactum & juramentum appositum, & virum teneri fidem servare, probatur (inquit Sanchez sup. n. 2.) quia sicut in traditione rei suæ potest quilibet pactum interponere, cap. *Verum*, de Condit. appof. & l. 1. Cod. de Pactis; ita in traditione sui per Matrimonium. Nisi foret contra substantiam Matrimonij, quod hic non habet locum; quoniam commoratio permanens in certo loco neque fidei, neque proli, neque Sacramento repugnat; sed favet Matrimonio (testè Sanchez sup.) ut conservetur individua vita, & cohabitatio inter conjuges.

Probatur tale pactum per se esse licitum & obligatorium, ex Sanchez.

Hinc Pontius sup. Nihil (inquit) obstat, quo minus pactum istud sit obligatorium. Non enim est contra bonos mores naturales; cum, licet uxor parère teneatur marito in alium locum se transferenti; quia jure naturali viro subdita est; potest tamen ille pacto se astringere ex justa causa, ad habitandum in aliquo loco. Quæ enim in hoc turpitudine versatur? Eo ergò pacifcente de commorando in aliquo certo loco, valet pactum, & compelli potest. Neque est contra libertatem ingenui. Quia ille potest, si vult, illi libertati renuntiare; sicut per clausuræ votum se obligant.

26. Item ex Pontio. Primò.

obligant sceminae religiosae ad commorandum in certo loco.

Secundò.
Alex. de
Nævo.

Considerat etiam rectè pro hac sententia Alex. de Nævo; illud pactum non tam poni ad obligandum maritum, quòd habitet in certo loco, quàm ne uxor cogatur dimittere civitatem, in qua fuit nata atque nutrita, & ne separetur à parentibus & consanguineis. Quæ separatio est nimis dura. Imò ejusmodi pactum valdè consentaneum esse, vel saltem non abhorre à jure naturali, maximè indicat illud Gen. 2. *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adheret uxori suæ.*

Gen. 2.

27.
Tertiò.

Facit etiam præterea pro hac sententia; quòd quàmvis non valeret pactum, quo quis se obligat perpetuò habere domicilium in aliqua civitate; tamen, si appositum sit in favorem secundæ personæ, valeret; l. *Cùm tale*, 72. ff. de Condit. & demonst. Constat autem hujusmodi pactum in nostro casu esse in favorem uxoris.

Quarid.

Denique etiam pro hac sententia considero; quòd quando verum esset, absolutè ejusmodi pactum non valere, excipiunt tamen omnes, quoties ille, qui pacificatur, habet jus aliquod in eam personam, cui imponitur onus habitandi in certo loco; eo enim casu valet, & ita accipiunt textum in d. l. *Titio centum*. At uxor habet jus circa maritum. Hucusque Pontius.

28.
Objiciunt
71. de
Condit.

Subscribo ego verba d. l. *Titio centum*, quæ solet objici huic sententiæ, estque 71. ff. de Condit. & demonst. & §. 2. sic ait: *Titio centum relicta sunt, ita ut à monumento meo non recedat, vel uti in illa civitate domicilium habeat. Potest dici non esse locum cautioni, per quam jus libertatis infringitur.*

Prima solutio.
ex Gotophredo.

Respondetur Primò (inquit Pontius sup. n. 4.) ex Gotophredi sententia; legato non posse hominem ingenuum obligari, pacto tamen posse; & ita ex uno ad aliud argumentum non valere. Sed non omninò placet hæc solutio; cum videamus Majoratùs bona sæpè relinqui sub ea conditione, quod ostendit, posse obligari legato ad permanendum in aliqua civitate. Respondeo ergò prædictam legem intelligi posse, quando ea conditio non recedendi à monumento vel alicubi commorandi, Titio imposita, vana esset, in nullus favorem cedens, ut interpretatur Bart. & Alij, quos refert Thom. Sanchez hb. 1. disp. 40. n. 2. Sed hoc pactum cedit in maximum uxoris favorem, ne patria desertà inter extraneos vitam agere cogatur.

Secunda solutio.
ex Bartolo.

29.
Objeccio
ex verbis d.
l.

Si objicias Pontio rationem textus, ibi: *Jus libertatis infringitur*. Nec enim multum à specie servientium differunt, quibus non datur facultas recedendi. Nam qui liber est, potest ire quòd vult. Sed pacto nemo potest sibi libertatem adimere. Ergò hujusmodi pactum non valet.

Solutio Pontij.

Respondet Basilus: hoc pacto non reddi hominem servum, licet restringatur libertas; & ea restrictio talis est, ut libere sibi quis eam possit ex pacto imponere; licet fortè à dispositionibus, in quibus præter voluntatem imponitur, excludatur, d. l. *Titio centum*. Et licet, qui ingenuus est, non possit se verè servum efficere; tamen

restringere sibi libertatem potest, ut patet ex l. *Cùm scimus*, 22. ff. de Agriculis & censitis; ubi potest aliquis se efficere colonum adscriptitium, ac se obligare adhærere glebæ perpetuò, & culturæ fundi insistere, à qua non potest ullo modo recedere; l. 2. l. *Originarios*, l. *servos*, eod. Neque ulla lex est, quæ hujusmodi potestatem prohibeat.

Igitur in casu, estò restringatur libertas; eadem non omninò tollitur, seu redditur inutilis; nam, ut sup. dictum est, superveniente novâ causâ, potest vir mutare domicilium, & uxor tenetur sequi, non obstante pacto. Et hæc restrictio libertatis oritur à propria & libera voluntate viri, sese tali pacto obligantis.

Sed enim, dicit aliquis: hoc pactum repugnat juri naturali & divino, quo vir est caput mulieris; & idèd pro libitu potest domicilium mutare, & ipsa tenetur eum sequi. Jus autem naturale & divinum fortius est quocumque pacto humano. Ergo non obstante tali pacto, mulier obligabitur.

Respondetur: jus naturale & Divinum præceptivum fortius est quocumque pacto aut lege humanâ, conceditur: jus naturale & Divinum permissivum & facultatis aliquid agendi vel omitteri, negatur. Quid clariùs, quàm conjuges mutuo pacto posse se obligare, ad numquam petendum debitum, tamen si jure naturali & Divino, vi Matrimonij contracti, liceat illud petere?

Et Ecclesia nunquid in multis casibus prohibet petitionem debiti, alioqui jure naturali & Divino permissam? Nihil evidentius. Cur ergo non posset alicui viro interdicerere mutationem domicilij, non obstante hoc jure naturali & Divino? Si Ecclesia id possit, cur ipse vir nequeat privato pacto seipsum privare potestate mutandi pro libito domicilium, estò ea jure naturali & Divino sibi competat?

Igitur non est audiendus Calderinus c. 1. de Conjug. leprof. ubi (teste Sanchio sup. n. 6.) dicit, etiam post prædictum pactum uxorem adhuc teneri virum comitari; quia lex Divina, astringens uxorem ad sequendum virum, fortior est quocumque pacto. Sanè hæc lex non est fortior lege reddendi debitum, & tamen pactum humanum potest ei præjudicare, ut clarum est.

Itaque lex Divina in casu nostro non obligat. Neque propterea definit vir esse caput mulieris; sicut non definit esse caput mulieris, tamen si ex voluntario pacto non possit amplius petere debitum. Maximè cum novâ causâ superveniente, adhuc possit mutare domicilium.

Quod si aliter mutaverit, etiam astringitur poenâ, si fortè aliqua pacto hujusmodi fuerit adjecta, ut notat Sanchez sup. n. 5. cum enim pactum valeat, nec poena aliquo jure reprobata sit, valebit utique. Sin autem ex novâ causâ mutet, sicut pactum non valet, ita nec poena valebit, & mulier tenebitur eum sequi, nisi aliquid aliud obster.

Enimverò quemadmodum plures causæ sunt, propter quas licitum est negare debitum conjugale;

30.
In casu pro-
posito non
omninò sol-
latur liber-
tas.

Objiciunt.

31.
Solvitur.

Lex Ecclesiæ
potest præ-
valere jurâ
naturali
permissivâ.

32.
Uxor post
prædictum
pactum non
tenetur se-
quendum
contra Cal-
derinum.

33.
Et vir sine
causâ mu-
tans locum
astringitur
poenâ adje-
ctâ.

gale; sic indidem non desunt causæ, propter quas aliquando licitè separantur conjuges quoad torum & habitationem, sive in perpetuum; sive pro aliquo tantum tempore. Princeps facilè est adulterium, de quo dico Primo, & erit

CONCLUSIO II.

Ob adulterium licet innocenti solvere torum & habitationem in perpetuum: æqualiter viro ac mulieri.

34.
Divortium ob multas causas fieri potest, ex Trid.

Principalis causa est adulterium carnale, ex Matth. 5. & 19.

Divortium ob multas causas fieri posse, definit Concil. Trid. sess. 24. de Matr. can. 8. sequentis tenoris: Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges, quoad torum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit; anathema sit.

Sed, amabo, quæ istæ causæ? Sicut statim dixi, princeps seu principalis est adulterium carnale, quàm Christus ipse expressit Matth. 5. v. 32. hisce verbis: Ego autem dico vobis: Quia omnis qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit, adulterat. Item Matth. 19. v. 9. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.

Ubi, cum excipiat fornicationem, seu causam fornicationis, satis manifestè significat, ex hac licitam esse dimissionem, id est, dissolutionem tori & cohabitationis. Siquidem per libellum repudij, quem ibi Christus reprobatur, dissolvebatur torus & cohabitatio.

35.
Arg. contra ex istis locis Script.

Trident.

Planè, inquis; sed etiam ipsum vinculum: ergò si ex causa fornicationis adhuc licet dimittere uxorem quoad torum & cohabitationem; ergo per eandem causam hodiè dissolvitur vinculum Matrimonij; quod tamen damnat Concil. Trid. sup. can. 7. Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit, & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugis Matrimonij vinculum non posse dissolvi..... anathema sit.

36.
Ecclesia d. Script. semper intellexit de sola dissolutione tori.

Probat ex cap. 8. de Divort.

Hoc argumentum habet suam difficultatem, cum satisfacimus Disp. præced. Sect. fin. Conclus. 3. Breviter hic dico: Ecclesia, cujus est (teste Trident. sess. 4. in Decreto de Editione & usu sacrorum librorum) judicare de verò sensu, & interpretatione Scripturarum sanctarum, semper hæc verba Christi intellexit de sola dissolutione Matrimonij quoad torum & cohabitationem; ergo non licet nobis ea intelligere etiam de dissolutione vinculi.

Loquatur Innoc. III. cap. Gaudemus, de Divort. Sanè, inquit, veridica hac sententia probatur etiam de testimonio veritatis, testantis in Evangelio: Quicumque dimiserit uxorem suam ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. Si ergo uxore dimissa, duci alia de jure non potest, fortius

& ipsa retentâ. Et cap. Significasti cod. Alex. III. ^{Et cap. 4. eod.} Quod si notorium est, mulierem ipsam adulterium commississe, ad eam recipiendam præfatus vir coniungi non debet, nisi constaret, ipsum cum alia adulterium commississe.

Accedat cap. Ex literis, eod. & ejusdem Pontificis, ubi Matrimonium separatur propter adulterium mulieris, & si vir postea fornicetur, reintegratur, ibi: Sanè tu convocato Capitulo tuo, cum ex eorumdem consilio utrique privatim continentiam injunxeris observandam, ita quod castè viverent ab invicem separati: memoratus V. furim cum alia sponsalia & nuptias temerè celebravit &c. Undè fraternitati tua mandamus, quatenus si res ita processit, prætaxatum virum ad legitimam uxorem redire compellas.

Igitur jure Divino & Canonico propter adulterium uxoris Matrimonij vinculum non dissolvitur. Licet tamen separatio inter conjuges quoad torum, seu quoad habitationem. Licet; inquam, jure Divino & Canonico, nisi aliquid aliud obstet.

Nunquid etiam jure naturali? Negat Alphonsus à Castro lib. 2. de Leg. pœnali c. 4. in fine, ubi sic scribit: Fortè, hic aliquis dicet: legem illam (divortij) non esse in Evangelio primitus latam; sed esse ex ipsa naturæ lege, & primævâ Matrimonij institutione, & ex natura ipsius matrimonialis contractûs. Sed hæc responsio toto (ut dicitur) errat cælo, & multò longius à recto tramite discedit, quàm præcedens. Nam et si illi gratis demus, hoc provenire ex lege naturæ; ex ipsa tamen responsione sequitur, aliquam esse naturæ legem pœnalem, quæ obligat in foro (ut dici solet) conscientiæ ad pœnam subeundam, absque ulla sententiâ, quæ illum ad talem pœnam damnet. Nam quod hæc sit lex, & quod in conscientia obliget, apertius jam probatum est, quàm ut quis merito negare possit. Quamvis enim ita esset, ut ex natura ipsius contractûs matrimonialis oriatur illa pœna, non obstat, ut ipsa natura contractûs non dicatur lex, per quam ipse contractus firmatur & roboratur.

Deinde (prosequitur) fallum est, talem pœnam ex ipsa Matrimonij natura oriri: quia hæc adulterorum pœna nunquam ante legem Evangelicam innotuit, & nisi Christus eam promulgasset, non erat nota in lumine naturali. Nul- lum enim in toto veteri Testamento reperitur hujus legis vestigium. At si illa esset ex lege naturæ, fuisset in aliquo veteris Testamenti loco utcumque declarata; quemadmodum multa alia non tam necessaria, ut hæc, sunt ibidem expressa. In veteri Testamento fuit lex contra adulteros, ut lapidarentur. In lege autem Evangelica, quæ multò mitior est, data est lex, quæ innocenti conjugii concedit facultatem repellendi à suo toro nocentem. Ex quibus omnibus apertè convincitur, legem illam contra adulteros datam esse à Christo primitus promulgatam, & obligare adulterum in foro conscientiæ ad pœnam in illa statutam, ante aliquam ulteriorem condemnationem. Hucusque Castro.

Sed verius est (inquit Sanchez lib. 10. disp. 3. n. 4.

37.
Item ex cap. 5. eod.

38.
An licet divortium hoc jure naturali? Negat Castro.

39.
Probat.

40.